

Primeri mladinskih projektov in aktivnosti za preprečevanje nevarnih podnebnih sprememb

Skupaj pomladimo slovenske gozdove

povečanje ponorov CO₂

gojenje pozitivnega odnosa do narave

spodbujanje prostovoljstva

delo v gozdu kot način rekreacije oz. zdravju koristnega preživljanja prostega časa

druženje

medgeneracijsko sodelovanje

ohranjanje biotske raznovrstnosti

ohranitev avtohtonih vrste dreves v slovenskem gozdu

ohranjanje drugih varovalnih in zaščitnih funkcij gozda

Zveza tabornikov Slovenije in Slovenska skavtska organizacija sta mladinski organizaciji, ki se ukvarjata z vzgojo otrok in mladih, pri čemer je velik poudarek na gojenju pozitivnega odnosa do narave, še posebej do gozda in njegovih različnih funkcij (gospodarskih, okoljskih in družbenih). Vsaka šteje več kot 5000 članov.

Februarja 2014 in decembra 2017 sta slovenske gozdove močno prizadela žledolom in vetrolom. Čeprav ima gozd veliko moč samoobnove, mu čedalje pogostejši ekstremni vremenski dogodki, ki so tudi posledica podnebnih sprememb, to otežujejo. Taborniki in skavti zato organizirajo množične akcije pogozdovanja oz. sajenja dreves avtohtonih vrst za naše okolje. V prostovoljski akciji 13. oktobra 2018 je bil cilj posaditi 10.000 sadik različnih drevesnih vrst. K sodelovanju so poleg svojih članov povabili podjetja in druge organizacije ter vse prebivalce Slovenije. Strokovno pomoč prostovoljcem so zagotavljali gozdarji Zavoda za gozdove Slovenije in podjetja Slovenski državni gozdovi.

Taborniki so poleg same organizacije prostovoljske akcije pogozdovanja organizirali tudi zbiranje sredstev za nakup sadik s pomočjo SMS donacij (ključna beseda GOZD na 1919).

Prebivalci Slovenije imamo izrazito pozitiven in skrben odnos do gozda, zato so tovrstne akcije običajno dobro medijsko podprte, k množičnosti udeležbe pa ključno prispeva mobilizacijska moč obeh sodelujočih mladinskih organizacij.

Gozdovi so pomemben ponor ogljika in predstavljajo edino preverjeno delujočo "tehnologijo" za odstranjevanje CO₂ iz ozračja. Slovenski gozdovi letno vežejo približno 5 Mt ogljikovega dioksida, kar je skoraj 30 % nacionalnih izpustov. Ob ujmah je ta funkcija gozdov prizadeta, zato je pomembno, da se sanacija in obnova gozda opravi na strokoven način, ki bo omogočal nadaljnjo biotsko pestrost vseh prosto živečih živali in ohranitev avtohtonih vrst dreves v slovenskem gozdu.

Nosilec

Zveza tabornikov Slovenije in Slovenska skavtska organizacija

v sodelovanju z
Zavodom za gozdove Slovenije in podjetjem Slovenski državni gozdovi

Meatless Monday – dan brez mesa

Uživanje hrane rastlinskega izvora je med najučinkovitejšimi ukrepi za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov na ravni posameznika.

zdravje učencev in zaposlenih

poučevanje otrok o polnovrednih prehranskih navadah, ki lahko trajajo celo življenje

poučevanje otrok o zdravih prehranskih izbilih, ki so tudi okolju prijaznejše

grajenje skupnosti

deljenje dobrih praks, navodil, receptov

sinergijski koristni učinki – okoljski, zdravstveni in etični

zmanjšanje porabe vode in fosilnih goriv

Nosilec
neprofitna iniciativa
The Monday Campaigns
www.meatlessmonday.com

Meatless Monday (brezmesni ponedeljek) je globalno gibanje, ki se je začelo leta 2003 v ZDA in ima preprosto sporočilo: odpovejmo se uživanju mesa en dan v tednu. Cilj gibanja je zmanjšati uživanje mesa za 15 % in s tem prispevati k zdravju ljudi in planeta. Aktivnosti se odvijajo v več kot 40 državah, vključenih je več milijonov ljudi in gibanje stalno raste.

Gibanje naslavlja pomembne multiplikacijske kanale, med katerimi so najpomembnejše šole. Vsi napotki, gradiva, ipd., ki jih brezplačno zagotavljajo svojim uporabnikom, so znanstveno utemeljeni, saj gibanje sodeluje z vrhunskimi akademskimi inštitucijami na področju zdrave prehrane, vendar napisani v enostavno razumljivem jeziku, zapakirani v preproste aktivnosti in podprti z orodji za prenos v različna okolja (grafike, posterji, recepti, navodila). Tako tudi izbira ponedeljka ni naključna, saj so raziskave pokazale, da se na prvi delovni dan v tednu največ ljudi odloči za pozitivne spremembe (prenehanje kajenja, začetek vadbe ipd). Poleg spletne strani, kjer so na voljo vsa gradiva, je gibanje podprto s Facebook stranjo, kjer objavljajo novice, recepte ipd.

V Sloveniji pridelamo in zaužijemo preveč mesa, kar škoduje našemu zdravju in okolju. S povprečno letno porabo 88 kg na prebivalca za 6-krat presegamo s strani Nacionalnega inštituta za zdravje priporočeno količino mesa.

Kmetijstvo je v Sloveniji takoj za prometom drugi največji vir izpustov toplogrednih plinov v sektorjih, ki niso vključeni v evropsko shemo za trgovanje z emisijami (EU-ETS). Večino toplogrednih plinov pri tem prispeva živinoreja. Izpusti v kmetijstvu se le počasi zmanjšujejo in ogrožajo doseganje nacionalnih ciljev zmanjševanja emisij CO₂, ki smo jim kot članica EU zavezani.

Za pridelavo 1 kg govedine je potrebno 15-krat več zemlje kot za 1 kg žitaric in 70-krat več kot za 1 kg zelenjave. Razlike pri porabi vode so še veliko večje.

Oglaševanje, ki ni skladno s prehranskimi smernicami, niti s potrebnimi spremembami v strukturi kmetijske pridelave, je pri potrošnikih tudi zameglilo povezavo med uživanjem mesa in neetičnimi živinorejskimi praksami.

Šolski ekovrtovi

učinkovit učni pripomoček

mladi vzpostavijo tesnejši stik z naravo in pridelavo hrane

seznanijo se s pomenom lokalne preskrbe in samooskrbe z ekološko hrano

delna samooskrba vrtcev in šol

finančni prihranki

Nosilec
Inštitut za trajnostni razvoj,
Ljubljana
www.solskiekovrt.si

Kontakt
Inštitut za trajnostni razvoj
Metelkova 6
Pisarna: Trubarjeva 50
1000 Ljubljana
solski.ekovrt@itr.si, info@itr.si

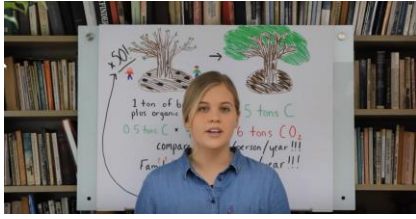
Trajnostna lokalna potrošnja in proizvodnja sta eden ključnih elementov trajnostnega razvoja, pri čemer ima vodilno vlogo hrana. V nevladni organizaciji Inštitut za trajnostni razvoj (ITR) izvajajo program Šolski ekovrtovi, katerega cilja sta spodbuditi oblikovanje šolskih ekoloških vrtov po vsej Sloveniji in njihovo vključevanje v pouk in vzgojo otrok in mladostnikov ter oblikovanje dejavne mreže šolskih ekovrtov.

Program Šolski ekovrtovi nudi strokovno in informacijsko podporo vsem šolam, vrtcem, dijaškim domovom ipd. v Sloveniji, ki vzpostavljajo ali negujejo svoj šolski ekovrt(iček).

Projekt se je začel januarja 2011 in je doživel zelo dober odziv. Sodeluje prek 150 osnovnih in srednjih šol, vrtcev in dijaških domov. V projekt se lahko vključijo vse šole, ki jih zanima tema šolskega ekovrta: tiste, ki želijo vrt vzpostaviti ali ga morda že imajo, in tiste, ki jim je zamisel všeč, čeprav ta hip še ne vidijo pravih možnosti za uresničitev. ITR v projektu nudi konkretno strokovno pomoč in izobraževanje za oblikovanje šolskega ekovrta in ekološko vrtnarjenje, kot tudi sodelovanje v mreži šol, prek katere so na voljo koristne informacije in delitev dragocenih »vrtnarskih« izkušenj med šolami. Projekt s pomočjo seminarjev in delavnic omogoča izobraževanje mentorjev in izmenjavo izkušenj med člani mreže, predstavitve dela članov mreže na javnih prireditvah ipd. Informacije in izobraževalno gradivo nudita spletni portal in e-bilten za člane mreže.

Šolski ekovrt mladim omogoča, da vzpostavijo tesnejši stik z naravo in pridelavo hrane na način, ki omogoča varovanje okolja in narave. Mladi se seznanijo s pomenom lokalne preskrbe in samooskrbe z ekološko pridelano hrano. Velik pomen šolskih ekovrtov je torej v izobraževanju za trajnostni razvoj. Poleg tega projekt neposredno prispeva k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov z delno samooskrbo vrtcev in šol, kar prinaša tudi finančne prihranke.

Šolski ekovrt je čudovita popestritev šolske okolice in zanimiv učni poligon – za spoznavanje rastlin, pridelkov, vrtnih prebivalcev, procesov v naravi, kot tudi rokovanje z orodjem in zemljo.

Medvrstniško podnebno ozaveščanje

ozaveščanje o podnebnih spremembah, njihovih posledicah in potrebnih ukrepih njihovo blaženje

prenos znanja v vrstniškem krogu

preprost jezik in jasna sporočila

prilagojena težavnostna stopnja (fizika, kemija, matematika)

zagovarjanje interesov svoje generacije

preproste tehnične rešitve

trajanje videa (5-6 minut)

humor

kreativnost

medgeneracijsko sodelovanje

Nosilec

Sophie sez:
Programa za podnebno znanost,
ozaveščanje in rešitve,
Earth Institute, Univerza Columbia,
ZDA

Don't just sit there – do something:
Communitopia:
www.communitopia.org/

Povezave - video:

Sophie sez:
www.youtube.com/watch?v=vqJHw2uinXU,
www.youtube.com/watch?v=RQ3lo9Jwlto,
www.youtube.com/watch?v=85AzuOLuC9Q

Don't just sit there – do something:
youtube.com/user/DJSTDoSomething/videos

Sophie Kivlehan je v šolskem letu 2018/19 šele brucka, kljub temu je že izkušena podnebna aktivistka. Nastopila je v treh 6-minutnih video spotih, v katerih na preprost način – na ravni srednješolskega znanja – razlaga človekov vpliv na podnebni sistem, posledice podnebnih sprememb in potrebne ukrepe za njihovo omejitev za zaščito varnega podnebja. Pri tem opozarja, da bodo posledice od človeka povzročene podnebnih sprememb v polni meri občutili današnji mladi, tj. njena generacija. Pri tem se ji pridruži njen stari oče dr. Jamesa Hansen, ki je pomemben podnebni znanstvenik in aktivist. Izvedba filmčkov je tehnično nezahtevna – posneti so s stoječo kamero, Sophie ob razlaganju preprosto riše na plakat.

Nekoliko manj resen je pristop v ozaveščevalnih kratkih filmčkih, ki so jih mladi posneli pod okriljem neprofitne organizacije Communitopia, ki želi z vključevanjem javnosti in krepitevijo vloge vsakega posameznika prispevati k oblikovanju podnebnju prijazne in energetske neodvisne družbe. V seriji kratkih (5 minutnih), zabavnih filmčkov s skupnim imenom Don't Just Sit There – Do Something! (Ne sedi samo tam - naredi nekaj!) na preprost način predstavljajo različne vidike podnebne krize in podajajo navodila za zmanjšanje osebnih izpustov toplogrednih plinov. Filmčki so tematski in posvečeni npr. varčevanju z energijo v gospodinjstvu, sončni energiji, podnebnju prijazni prehrani ipd. Obravnavajo pa tudi družbene in socialne vidike podnebne krize, kot so podnebne migracije in nevarnost konfliktov ter aktualna politična vprašanja. V filmčkih značilno nastopajo mladi v vlogah superjunakov, znanstvenikov ipd.

Mladi, ki nastopajo v kratkih filmih, so glas generacije, ki je zmožna (če je informirana in ozaveščena) v polnosti dojeti vzroke in posledice od človeka povzročene podnebnih sprememb. So tudi glas generacije, ki bo na svoji koži občutila čedalje hujše posledice, če ne bo prišlo do hitrega zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov. Zato je njihovo zavzemanje za zavarovanje varnega podnebja zelo avtentično.

Srednješolski okoljsko-lobistični program

učenje o podnebnih spremembah in potrebnih ukrepih blaženja na lokalni in državni ravni

spoznavanje političnega okvira za boj proti podnebnim spremembam

krepitev kompetenc za javno nastopanje, pisanje besedil ipd.

aktivno državljanstvo

ozaveščanje političnih odločevalcev

Potrebna zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov za preprečitev nevarnih podnebnih sprememb ni mogoče doseči samo s spremembami v ravnanju posameznikov. Nujno potrebne so tudi sistemske spremembe. Oregonska mladinska pobuda za podnebno pravično zakonodajo (angl. *Oregon Youth Legislative Initiative on Climate Justice*) je mladinski program za okoljsko lobiranje, ki povezuje dijake srednjih šol v državi Oregon. Zavzemajo se za sistemske spremembe, t.j. sprejemanje zakonodaje in politik, ki bi bile skladne s potrebnim zmanjšanjem izpustov toplogrednih plinov. Njihov cilj je premostiti brezno med mladino in političnimi predstavniki na lokalni in državni ravni ter sodelovati z oblikovalci politik, da bi zagotovili ugodno podnebje za svojo in vse prihodnje generacije.

Na lokalni ravni se redno udeležuje sestankov občinskega sveta, kjer se vključujejo v razpravo o zakonodajnih in drugih pobudah in govorijo tudi o tem, kako bodo podnebne spremembe vplivale na njihovo generacijo. Poleg samega lobiranja je pomemben prenos znanja, ki ga imajo mladi o podnebnih spremembah na lokalne politične predstavnike in prispevanje k njihovi ozaveščenosti.

Mladi lobisti so že zabeležili pomembne politične zmage: občinski svet je soglasno izglasoval nov zakon o podnebnih spremembah, ki vključuje različne ukrepe za blaženje podnebnih sprememb. Srečujejo se tudi s senatorji (v Sloveniji bi to bili poslanci Državnega zbora).

Pobudo vodijo sami mladi, imajo pa tudi podporo odraslih mentorjev. Mladi ob lobiranju pridobivajo strokovna znanja na področju podnebnih sprememb, poleg tega krepijo različne kompetence: za javno nastopanje, pisanje besedil, sodelovanje v skupinskih procesih ipd. Spoznavajo se s političnim sistemom in odraščajo v aktivne državljanke.

Tudi v Sloveniji je večina političnih procesov na lokalni in državni ravni odprtih za sodelovanje javnosti, vendar se tega mehanizma za aktivno državljanstvo premalo poslužujemo. Mladi so politično pomembna družbena skupina, ki z izražanjem svojih pričakovanj lahko močno vpliva na politične in gospodarske odločevalce. Pri tem lahko poiščejo podporo organizacij, ki se udeležujejo na področju podnebnih politik in ozaveščanja o podnebnih spremembah.

Nosilec

Our Future Oregon

www.ourfutureoregon.org/oyli/

Mladinske podnebne tožbe

uporaba pravnih sredstev za podnebno zagovorništvo

zavarovanje tropskih gozdov, ki so najpomembnejši ponor CO₂

zaščita biotske raznovrstnosti

preživetje amazonskih lokalnih skupnosti

podpora strokovnih organizacij

medijska odmevnost mladinskih tožb

vzpostavlja se sodna praksa, sodišča se krepijo za odločanje na področju podnebnih sprememb

skupnostno financiranje: finančni prispevki donatorjev – posameznikov in organizacij

Po svetu strmo narašča število tožb proti vladam in podjetjem z velikimi izpusti toplogrednih plinov, v katerih tožniki zahtevajo ukrepanje ali pa povračilo za škodo zaradi posledic podnebnih sprememb. Med njimi so posebej odmevne tožbe, v katerih sodelujejo mladi.

Tožba za zaščito Amazonskega pragozda v Kolumbiji

V aprilu 2018 je kolumbijsko vrhovno sodišče vladi naložilo, da mora sprejeti nujne ukrepe za zavarovanje amazonskega pragozda in preprečiti naraščajoče krčenje gozdov. Razsodba je izid tožbe, ki jo je proti nacionalni vladi vložila skupina 25 mladih tožnikov, starih od 7 do 26 let. V tožbi so od vlade zahtevali, naj zaščiti njihovo pravico do zdravega življenjskega okolja. Svojo zahtevo so utemeljevali z dokazi, da je vlada s tem, ko ni zaščitila amazonskega pragozda, ogrozila njihovo prihodnost in kršila njihovo ustavno pravico do zdravega okolja, življenja, hrane in vode. To je prva dobljena podnebna tožba v Latinski Ameriki.

YOUTH v. GOV ali tožba Juliana v ZDA

Od mladinskih podnebnih tožb je najvidnejša tista, ki jo je leta 2015 vložilo 21 mladostnikov v državi Oregon v ZDA. Zaradi neukrepanja tožijo vlado ZDA in trdijo, da s svojo pasivnostjo in dopuščanjem velikih izpustov toplogrednih plinov zavestno ogroža prihodnost bodočih generacij ter krši ustavno pravico do življenja, svobode in premoženja svojih državljanov. Tožba vključuje zahtevo zvezni vladi, naj pripravi znanstveno zasnovan nacionalni načrt za obnovo podnebja, ki bo do leta 2100 koncentracijo CO₂ v ozračju obdržal pod 350 delcev na milijon.

Še preden se je sojenje začelo, so tožniki dosegli veliko zmago s tem, da sodišče tožbe ni zavrnilo, kar je večkrat zahtevala vlada v sodelovanju z naftnimi podjetji. Sodišče je pravico ljudi do podnebnega sistema, ki je zmožen ohranjati človeško življenje, pripoznalo kot temeljno pravico v svobodni in civilizirani družbi. Organizacije Our Children's Trust tožnikom nudi močno podporo vrhunskih strokovnjakov na področju podnebnih sprememb in prava ter komunikacijsko podporo.

Nosilec

Dejusticia, Kolumbija
www.dejusticia.org/en/

Our Children's Trust, ZDA
www.ourchildrenstrust.org